

Sobre el mot «casco»

LLUÍS MARQUET

Aquest mot es troba en tots els diccionaris catalans, amb diverses accepcions prou diferents, algunes no gaire clares. Per això cal analitzar-ne l'ús en cada cas.

Diguem que el mot existeix en totes les llengües romàniques: fr. *casque*, cast./it./port. *casco*. L'origen del mot és el castellà *casco* i així ho fan constar tots els diccionaris. Concretament, el *Diccionari etimològic i complementari* de Coromines diu que en català el mot és «pres del cast. *casco* id. i «crani, closa», «test d'olla», etc., que des del castellà ha passat a diverses llengües europees, però és d'etimologia incerta».

El *Diccionari general* de Fabra defineix *casco* com a «peça de l'armadura antiga o medieval que cobria i resguardava el cap; capell militar rígid de metall o cuir». Aquest és el significat bàsic que té en totes les llengües indicades i que coincideix amb l'originari en castellà. Després, modernament, ha pres en cada llengua concreta alguns altres significats, més o menys derivats de l'original. Diferentment, l'anglès no féu aquest manlleu i emprà *helmet*, tot i que té el mot *casck*, amb un altre ús.

Cal advertir que en català el mot *casco* és bastant modern i encara ha estat emprat generalment en la forma *casco*, a la castellana. Recordem, de passada, que en català s'ha fet servir des d'antic el mot d'origen germànic *elm*, existent en totes les llengües: cast. *yelmo*, fr. *haume*, it. *elmo*, ang. *helmet*, al. *Helm*. Sobre l'ús modern de *casco*, Coromines ens dona una bona informació: «La forma *casco* s'ha generalitzat bastant (gràcies a la premsa, les guerres, etc.) però només en els últims anys; estranya als escr. Renaix (Caretà solament gosa proposar *capell de ferre* per reemplaçar *casco*), no apareix abans de la *Gram.* de Fabra de 1912 (§26 i p. 366; i DOrt.), els diccs. del S. XIX encara

no reconeixen més que *casco*; que *casco* era poc popular es nota també pel fet que entre nosaltres la idea que suscitava era primordialment la del *casco* o elm guerrer, per més que vagi penetrar en altres accs., però molt poc i sense a penes tenir-hi acceptació.»

No ens ha d'estranyar, doncs, en català el manlleu *casco*, atès que totes les llengües romàniques l'han fet.

A partir del significat originari n'han sorgit modernament alguns altres, prou explicables semànticament, existents en totes les llengües i que, per tant, sem-

Ara bé, en castellà el mot *casco* ha passat a tenir modernament, a més, uns altres significats prou diferents dels anteriors; significats exclusius d'aquesta llengua i que no trobem en cap de les llengües esmentades. Doncs bé, alguns d'aquests significats els trobem recollits en els diccionaris catalans, però resulten prou estranys i creiem que caldria reconsiderar-los. Vegem-los tot seguit.

El Fabra recull aquestes dues accepcions de *casco*: «Nom genèric dels atuells emprats per a contenir i transportar líquids» (coincident també amb l'anglès *casck*) i «Unglot de cavall, mul, ase, zebra, etc.». Malgrat que són acceptades, ni el DCBV ni el Coromines no aporten cap documentació sobre aquests usos. Ara bé, hi ha dues accepcions més, no admeses en els nostres diccionaris, que algun descurós fa servir. «Buc d'un vaixell» i «Nucli d'una població: *casco urbà*, *casco antic*». Aquestes darreres són completament rebutjables, però caldria veure què en fem, de les dues anteriors, que, tot i ser admeses, no semblen gens genuïnes en català.

Resulta prou clar que en tots aquests casos el català ha anat copiant el que ha fet el castellà, a base d'ampliar el sentit del mot més enllà de l'originari, que és l'únic manllevat per totes les llengües. Ens trobem en un cas més d'allò que en un altre lloc vam anomenar «eixamplament semàntic d'un manlleu». Efectivament, sabem d'altres casos de mots manllevats que després han anat ampliant els significats inicials, a imitació del que ha fet el castellà. Tot això ho vam comentar en un article anterior en tractar el mot *bodega*¹, en el qual fèiem esment també d'un cas semblant: el del mot *bastidor*, analitzat en un altre article aparegut ja fa temps². Sobre aquest tema, tan poc analitzat fins ara, hi tornarem més endavant. ←

bla lògic que també hi siguin en català.

Així un *casco* és també un «accessori per a protegir el cap, emprat pels motoristes, bombers, operaris, etc.». El terme *casco* serveix, a més, per a designar un «aparell en forma de *casco*, proveït d'un sistema calefactor d'aire, emprat per a eixugar els cabells». També és corrent l'ús del mot *casco* per a designar l'«aparell, proveït de dos auriculars, emprat per a escoliar música, veu, ràdio, etc., que es posa al cap i s'adapta a les orelles». Aquest terme fou fixat així en la GEC i recollit també en el *Diccionari de la llengua catalana* (1a ed., 1982), però en la 3a edició (1993) apareix en la forma de plural (*cascs/cascos*), sense que acabem de veure el motiu del canvi. Els equivalents del terme són fr. *casque*, cast. *casco/cascos*, it. *cuffia*, angl. *headphones*, al. *Kopfhörer*.

1. «Sobre el mot *bodega*», *Llengua Nacional*, núm. 40, tardor del 2002, p. 23.

2. «Bastiment i bastidor», *Serra d'Or*, gener de 1994, p. 36.